

Фуқаролик ишлари бўйича суд амалиёти обзори

1. Даъво муддати шахс ўзининг ҳуқуқи бузилганлигини билган ёки билиши лозим бўлган кундан ўта бошлайди ва даъвогар томонидан узрли сабабсиз умумий уч йиллик муддатнинг ўтказиб юборилиши даъвони рад қилишга асос бўлади.

Даврон Мусаев жавобгарлар Агросаноат биржаси Н. вилоят филиали, фермер хўжалиги ва масъулияти чекланган жамиятга нисбатан судга даъво билан мурожаат қилиб, фермер хўжалиги ва МЧЖ ўртасида 2008 йил 16 сентябрда тузилган биржа шартномасини ҳақиқий эмас деб топишни сўраган.

Кассация инстанциясининг 2017 йил 27 июлдаги ажрими билан ўзгаришсиз қолдирилган биринчи инстанция судининг 2017 йил 26 майдаги ҳал қилув қарорига кўра даъво қаноатлантирилган.

Олий суд фуқаролик ишлари бўйича судлов ҳайъатининг 2018 йил 6 февралдаги ажрими билан қуйидаги асосларга кўра суд қарорлари бекор қилиниб, даъвони рад қилиш ҳақида янги ҳал қилув қарори чиқарилган.

Аниқланишича, 2004 йил 24 сентябрда Агросаноат биржаси Н. вилоят филиали томонидан ўтказилган биржа савдоси натижаларига кўра МЧЖ томонидан умумий ер майдони 225,5 кв.метр бўлган савдо дўкони фермер хўжалигига сотилган ва мазкур савдо дўкони ҳамда унга тегишли ер майдони 2008 йилда фермер хўжалигининг мулки сифатида давлат рўйхатидан ўтказилган.

Даврон Мусаев жавобгарга тегишли савдо дўкони ёнида жойлашган 9,5 кв.метр ер майдони ўзига тегишли эканлигини билдириб, савдо дўкони юзасидан тузилган олди-сотди шартномасини ҳақиқий эмас деб топишни сўраган.

Биринчи инстанция суди даъвони қаноатлантиришда МЧЖ савдо дўконини фермер хўжалигига сотиш пайтида низоли ер майдони унга тегишли эканлигини тасдиқловчи ҳужжатлар мавжуд эмаслигига асосланган.

Фермер хўжалиги вакили судга ариза билан мурожаат қилиб, даъво муддатини кўллаб, даъвони рад қилишни сўраган.

ФКнинг 149-моддасига кўра даъво муддати - шахс ўзининг бузилган ҳуқуқини даъво кўзгатиш йўли билан ҳимоя қилиши мумкин бўлган муддатдир.

Мазкур Кодекснинг 150-моддасида белгиланишича умумий даъво муддати - уч йил. Кодекснинг 153-моддасига кўра эса даъво муддати суд томонидан фақат низодаги тарафнинг суд қарор чиқаргунича берган аризасига мувофиқ қўлланилади.

Қўлланиш тўғрисида низодаги тараф баён қилган даъво муддатининг ўтиши суднинг даъвони рад этиш ҳақида қарор чиқариш учун асос бўлади.

ФКнинг 154-моддасида ёзилишича даъво муддати шахс ўзининг ҳуқуқи бузилганлигини билган ёки билиши лозим бўлган кундан ўта бошлайди.

Даъвогар низоли ер майдони 2008 йилда давлат рўйхатидан ўтказганидан кейин, ҳуқуқлари бузилганлигини билган.

6-98-18-сонли ажрим

2. Ота-она фавқулодда ҳолатлар (боланинг оғир шикастланиши, касал бўлиши ва бошқалар) туфайли келиб чиққан, боланинг таъминоти учун зарур бўлган қўшимча харажатларда иштирок этиши шарт.

Дилдора Рахимова даъво аризаси билан судга мурожаат қилиб жавобгар Бобур Шариповдан 2013 йил 6 февралда туғилган Самирбек исмли фарзандининг моддий таъминоти учун ҳар ойга қўшимча харажатларни ундириб беришни сўраган.

Биринчи инстанция судининг 2014 йил 26 ноябрдаги ҳал қилув қарори билан даъво қисман қаноатлантирилиб, жавобгардан даъвогар Дилдора Рахимова фойдасига 2013 йил 6 февралда туғилган Самирбек исмли фарзандининг моддий таъминоти учун 2014 йил 4 ноябрдан бошлаб ҳар ойда вояга етгунига қадар қўшимча харажатлар учун қатъий миқдорда 200 000 сўм ундирилиши белгиланган.

Иш апелляция ёки кассация инстанциясида кўрилмаган.

Олий суд фуқаролик ишлари бўйича судлов ҳайъатининг 2018 йил 15 январдаги ажрими билан қуйидаги асосларга кўра суд қарорининг қатъий суммада қўшимча харажатлар ундиришга оид қисми ўзгартирилиб, жавобгардан даъвогар Дилдора Рахимова фойдасига 2013 йил 6 февралда туғилган Самирбекнинг таъминоти учун 229.735 сўм миқдорида қўшимча харажат ундириш белгиланган.

Оила кодексининг 103-моддасига асосан ота-она фавқулодда ҳолатлар (боланинг оғир шикастланиши, касал бўлиши ва бошқалар) туфайли келиб чиққан, боланинг таъминоти учун зарур бўлган қўшимча харажатларда иштирок этиши шарт.

Қўшимча харажатларда иштирок этишдан бош тортган ота (она)дан суд уларнинг оилавий ва моддий аҳволини ҳисобга олиб, қўшимча харажатларни қисман пул билан тўланадиган қатъий суммада ундириш ҳақида ҳал қилув қарори чиқариши мумкин.

Болалар шифохонаси томонидан берилган маълумотда 2013 йил 6 февралда туғилган Самирбек 2014 йил май ойларида касал бўлиб ўткир бронхит, афтозли стоматит, камқонлик ташхислари билан амбулатор даволанганида 264.000 сўмлик дори-дармон ишлатилганлиги, шунингдек мактабгача таълим муассасасининг маълумотиغا кўра вояга етмаган Самирбек 2014 йил 11 августдан муассасада тарбияланаётганлиги учун унга август ойидан ноябрь ойигача жами 195.470 сўм тўланганлиги қайд қилинган.

Суд Д.Рахимова даъво талабини қисман қаноатлантиришда қайд этилган норма талабларига асосланган бўлса-да, шифохона томонидан қўйилган ташхислар сурункали касалликлар туркумига кирмаслиги, Оила Кодексининг 71-моддасига асосан ота-она ўз болаларига нисбатан тенг ҳуқуқ ва

мажбуриятларга эга эkanликлари боис, сарф қилинган кўшимча харажатларни фақатгина ярми, яъни 132.000 сўм ҳамда мактабгача таълим муассасасида тарбияланаётганлиги учун 97.735 сўм ундирилиши лозимлигига эътибор қаратмай, асоссиз ҳар ойда 200.000 сўмда пул ундириш ҳақида хулосага келган.

6-147-18-сонли ажрим

3. Ғайриқонуний ҳаракатлар туфайли юридик шахсга етказилган зарар тўла ҳажмда қопланиши шарт.

Масъулияти чекланган жамият судга даъво билан мурожаат қилиб, жавобгар Ойбек Саидовдан жамият фойдасига 21.829.100 сўмлик етказилган моддий зарарни ундиришни сўраган.

Кассация инстанциясининг 2017 йил 10 октябрдаги ажрими билан ўзгаришсиз қолдирилган биринчи инстанция судининг 2017 йил 4 августдаги ҳал қилув қарорига кўра, даъво қисман қаноатлантирилиб, МЧЖ фойдасига жавобгар Ойбек Саидовдан ўртача ойлик иш ҳақи миқдорида моддий зарар ундирилган, даъво талабининг қолган қисми қаноатлантиришдан рад қилинган.

Олий суд фуқаролик ишлари бўйича судлов ҳайъатининг 2018 йил 24 апрелдаги ажрими билан қуйидаги асосларга кўра суд қарорлари ўзгартирилиб, даъво талаби тўлиқ қаноатлантирилган.

Аниқланишича, Ойбек Саидов 2015 йил 26 октябрдан МЧЖда эҳтиёт қисмлар сотиш менежери вазифасида ишлаб келиб, 2016 йил 17 августда “ЎзДЭУ-Фар” МЧЖ омборидан 104.300.000 сўмлик эҳтиёт қисмларни моддий жавобгарлигига қабул қилиб, таниши Алижон Махмудовга нақд пулга сотиб, расмий ҳужжат ҳисобланган кирим қилиш китобига жами 99.222.940 сўмлик эҳтиёт қисмлар кирим қилинганлиги ҳақида сохта маълумотларни киритиб, пулни жамият ҳисоб рақамига кирим қилмасдан, ўз эҳтиёжларига ишлатиб, жамиятнинг 99.222.940 сўмлик мол-мулкани талон-торож қилган.

Жиноят ишлари бўйича суднинг ҳукми билан Ойбек Саидов Жиноят кодекси 167-моддасининг 3-қисми “а” банди ва 228-моддаси 1-қисми билан айбдор деб топилиб, тегишли жазо тайинланган.

Жамият томонидан 109.145.500 сўмлик нақд пуллар банк кассасига топширилмаганлиги ва 117.055.600 сўмлик тушумлар солиқ ҳисоботида киритилмаганлиги аниқланган.

Солиқ кодексининг 114-моддасига кўра товарларни реализация қилишдан тушган тушумни яшириш, тушум яширилган сумманинг 20 фоизи миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Вилоят хўжалик судининг 2017 йил 6 февралдаги ҳал қилув қарорига кўра аризачи Оқолтин туман давлат солиқ инспекциясининг МЧЖга нисбатан молиявий жарима қўллаш ҳақидаги аризаси қаноатлантирилиб, жамиятга 21.829.100 сўм жарима қўлланилган.

Мазкур жарима солиқ органининг 2017 йил 17 февралдаги инкасса топшириқномасига асосан давлат фойдасига жамиятдан ундирилган.

Меҳнат кодексининг 198, 201-моддаларига кўра ходим иш берувчига бевосита етказилган ҳақиқий зарарни тўлаши шарт.

6-620-18-сонли ажрим

4. Ошиқча хавф манбаининг эгаси шу манба етказган зарар учун, агар унинг тасарруфидан бошқа шахсларнинг ғайриҳуқуқий ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) натижасида чиқиб кетганлигини исботлаб бермаса, етказилган зарар учун жавобгар бўлади.

Нодир Рахимов даъво билан судга мурожаат қилиб, жавобгар Олим Муродов 2017 йил 19 март куни Камол Касимовга тегишли бўлган “Матиз” русумли автомашинани ҳайдовчилик гувоҳномаси ҳамда ишончномасиз бошқариб, йўл қондасини бузиб, велосипед бошқариб кетаётган отаси Вали Рахимовни уриб юборганлиги, натижада отаси шиfoxонада 2017 йил 23 мартда вафот этганлиги билдириб, 700.000.000 сўм миқдорда маънавий зарарни ошиқча хавф манбаи автомашина эгаси жавобгар К.Косимовдан ундиришни сўраган.

Апелляция инстанциясининг 2017 йил 4 октябрдаги ажрими билан ўзгаришсиз қолдирилган биринчи инстанция судининг 2017 йил 9 августдаги ҳал қилув қарорига кўра, даъво қаноатлантириш рад қилинган.

Олий суд фуқаролик ишлари бўйича судлов ҳайъатининг 2018 йил 10 январдаги ажрими билан қуйидаги асосларга кўра суд қарори бекор қилиниб, даъвогарнинг даъво талабини қисман қаноатлантириш, жавобгар Камол Касимовдан даъвогар Нодир Рахимов фойдасига етказилган маънавий зарар компенсацияси учун 3.000.000 сўм ундириш ҳақида янги ҳал қилув қарори чиқарилган.

О.Муродов жиноят ишлари бўйича Б. туман судининг 2017 йил 1 июндаги ҳукмига асосан 5 йил муддатга озодликдан маҳрум қилиш жазосига тортилган, шунингдек ундан жабрланувчи Нодир Рахимов фойдасига 849.500 сўм моддий ва 30.000.000 сўм маънавий зарар ундирилиши белгиланган.

Суд жавобгар Камол Касимов автомашинани ноқонуний тарзда Олим Муродовга топширган бўлса-да, яъни унинг айбини тасдиқловчи ҳужжатлар мавжуд эмас деб ҳисоблаб, даъвони рад қилиш ҳақида нотўғри хулосага келган.

ФК 999-моддасининг 5-қисмига асосан ошиқча хавф манбаининг эгаси шу манба етказган зарар учун, агар манба эгасининг тасарруфидан бошқа шахсларнинг ғайриҳуқуқий ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) натижасида чиқиб кетганлигини исботласа, жавобгар бўлмайди. Бундай ҳолларда ошиқча хавф манбаи томонидан етказилган зарар учун жавобгарлик манбани ғайриҳуқуқий эгаллаб олган шахснинг зиммасида бўлади. Бу манбани эгасининг тасарруфидан ғайриҳуқуқий тортиб олишда эгасининг айби бўлган

тақдирда, жавобгарлик унинг эгасига ҳам, ошиқча хавф манбаини эгаллаб олган шахсларга ҳам юкланиши мумкин.

К.Касимов ўзига тегишли бўлган “Матиз” русумли автомашинани Олим Муродовга бошқариш ҳуқуқини берувчи ишончномасиз берган.

ФК 1021-моддасининг 2-қисмига кўра маънавий зарар уни етказувчининг айбидан қатъий назар, зарар фуқаронинг ҳаёти ва соғлиғига ошиқча хавф манбаи томонидан етказилган бўлса қопланади.

6-198-18-сонли ажрим

5. Ижара шартномасининг муддати тугагандан кейин ижара ҳақи ва пеня ундиришга йўл қўйилмайди.

Бунёд Нафасов жавобгар Расул Икрамовга нисбатан судга даъво билан судга мурожаат қилиб, ижара ҳақи ва унга ҳисобланган пеняни ундиришни сўраган.

Апелляция инстанциясининг 2017 йил 21 ноябрдаги ажрими билан ўзгаришсиз қолдирилган биринчи инстанция судининг 2017 йил 14 сентябрдаги ҳал қилув қарорига кўра, даъво қаноатлантирилиб, даъвогар фойдасига жавобгардан 3.976.288 сўм ижара ҳақи ва 1.988.144 сўм пеня ундирилган.

Олий суд фуқаролик ишлари бўйича судлов ҳайъатининг 2018 йил 23 январдаги ажрими билан қуйидаги асосларга кўра суд қарорлари бекор қилиниб, даъвони рад қилиш ҳақида янги ҳал қилув қарори чиқарилган.

Аниқланишича, тарафлар ўртасида 2012 йил 1 августда имзоланган 22-сонли ижара шартномасига кўра даъвогар Бунёд Нафасов фуқаро Расул Икрамовга Н. шаҳар, Ш.Рашидов кўчаси, 40-уйда жойлашган маъмурий бинонинг 30 кв.метрдан иборат хонасини ижарага берган.

Тарафлар ўртасида 2013 йил 21 январда тузилган 14-сонли ижара шартномасига асосан юқоридаги шартномага ўзгартириш киритилиб, ижара олувчига 9 кв.метрдан иборат хона ҳам қўшиб берилган.

Шартноманинг 2.2-бандида жами ижарага олинган хоналар 39 кв.метр, мазкур хоналарнинг бир йиллик ижара ҳақи 1.980.945 сўм эканлиги кўрсатилган.

2012 йил 1 августдаги 22-сонли ижара шартномасининг 8.1-бандида шартнома томонлар имзоланган кундан бошлаб кучга кириши ва Р.Икрамов томонидан бинони таъмирлашга сарфланган 6.469.945 сўмлик харажатлар қоплангунга қадар амал қилиши белгиланган.

Расул Икрамов томонидан сарфланган 6.469.945 сўмлик қурилиш харажатлари 2016 йил 15 январда қопланган. Шартнома шартига кўра, шу кундан ижара шартномаси муддати тугаган ҳисобланади.

Шунга қарамасдан, судлар Расул Икрамовдан 3.976.288 сўм ижара ҳақи ва 1.988.144 сўм пеня ундириш ҳақида асоссиз хулосага келган.

6-141-18-сонли ажрим

6. Тарафлар ўртасида аслида қарз муносабати бўлмаса, қарзни ундириш боғлиқ моддий ҳуқуқ нормасини қўллаб, даъвони қаноатлантириш мумкин эмас.

Шоди Ботиров судга даъво билан мурожаат қилиб, 2013 йил 10 мартда жавобгар Жамол Собиров тилхат орқали 8.000.000 сўм қарз олиб, қайтармаганлигини баён қилиб, жавобгардан қарзни ундиришни сўраган.

Кассация инстанциясининг 2017 йил 14 июлдаги ажрими билан ўзгаришсиз қолдирилган биринчи инстанция судининг 2017 йил 11 январдаги ҳал қилув қарорига кўра, даъво қаноатлантирилган.

Олий суд фуқаролик ишлари бўйича судлов ҳайъатининг 2018 йил 13 февралдаги ажрими билан қуйидаги асосларга кўра суд қарорлари бекор қилиниб, даъвони рад қилиш ҳақида янги ҳал қилув қарори чиқарилган.

ФК 732-моддасининг 1-қисмига кўра қарз шартномаси бўйича бир тараф (қарз берувчи) иккинчи тарафга (қарз олувчига) пул ёки турга хос аломатлари билан белгиланган бошқа ашёларни мулк қилиб беради, қарз олувчи эса қарз берувчига бир йўла ёки бўлиб-бўлиб, ўшанча суммадаги пулни ёки қарзга олинган ашёларнинг хили, сифати ва миқдорига барабар ашёларни (қарз суммасини) қайтариб бериш мажбуриятини олади.

Аниқланишича, жавобгар Ж.Собиров даъвогарга тегишли устахонада ишлаган ва улар биргаликда автомашина эҳтиёт қисмларни олиб сотишган, ўзаро ҳисоб-китоб қилишганида Ш.Ботиров камомад чикди деб, тилхат ёздириб олган, аслида тарафлар ўртасида қарз олди-берди бўлмаган.

Ж.Собиров томонидан ёзилган тилхатда ҳам айни шу ҳолат акс этган.

Аслида, тарафларнинг биргаликдаги фаолияти натижасида зарар келиб чиққан, улар ўртасида қарз шартномаси тузилмаган ва қарз олди-берди муносабати юзага келмаган бўлсада, судлар қарз шартномага оид муносабатларни тартибга солувчи қонун нормаларини қўллаб, даъвони қаноатлантириш ҳақида нотўғри ҳулосага келган.

6-102-18-сонли ажрим

7. Қонун бўйича меросга бўлган ҳуқуқ тўғрисидаги гувоҳноманинг ҳақиқий эмас деб топилиши шу гувоҳнома асосида тузилган олди-сотди шартномасини ҳақиқий эмас деб топишга асос бўлади.

Гулнора Шодиева жавобгарлар Ойгул Расулова, Н. туман ҳокимияти, туман ер тузиш ва кўчмас мулк кадастр хизмати, давлат нотариал идораси ва Муҳаббат Машариповага нисбатан судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, марҳум Бегали Расуловнинг фарзанди бўлган Эргаш Бегалов билан 1973 йил 12 сентябрда қонуний никоҳдан ўтган ҳолда турмуш қурганлигини, 2012 йил 18 апрелда мазкур уй-жойга Н. туман ҳокимининг қарори билан марҳум Б.Расуловнинг эгалик ҳуқуқи белгиланганлигини, 2012 йил 14 июлда нотариал тасдиқланган қонун бўйича меросга бўлган ҳуқуқ тўғрисидаги гувоҳномага асосан Ойгул Расулова низоли уй-жойга меросхўр деб

топилганлигини, бироқ Эргаш Бегаловнинг фарзандларини розилиги олинмаган ҳолда 2013 йил 15 январда уй-жой сотилганлигини, бунинг натижасида ўзларининг мерос ҳуқуқига оид ҳуқуқлари бузилганлигини билдириб, 2012 йил 14 июлдаги қонун бўйича меросга бўлган ҳуқуқ тўғрисидаги гувоҳномани ва 2013 йил 15 январдаги олди-сотди шартномасини ҳақиқий эмас деб топишни сўраган.

Биринчи инстанция судининг 2016 йил 25 февралдаги ҳал қилув қарори билан даъво қисман қаноатлантирилиб, Н. туман давлат нотариал идораси томонидан 2012 йил 14 июлда О.Расулова номига берилган қонун бўйича меросга бўлган ҳуқуқ тўғрисидаги гувоҳнома ҳақиқий эмас деб топилган. Даъво талабининг қолган қисми рад қилинган.

Фуқаролик иши апелляция ва кассация инстанцияси судларида кўрилмаган.

Олий суд фуқаролик ишлари бўйича судлов ҳайъатининг 2018 йил 27 мартдаги ажрими билан қуйидаги асосларга кўра суд қарорининг олди-сотди шартномасини ҳақиқий эмас деб топишни рад қилишга оид қисми бекор қилиниб, шу қисми бўйича даъвони қаноатлантириш ҳақида янги ҳал қилув қарори чиқарилган.

Аниқланишича, низоли уй-жойга марҳум Бегали Расуловнинг эгалик ҳуқуқи белгиланган.

2012 йил 14 июнда нотариал тасдиқланган қонун бўйича меросга бўлган ҳуқуқ тўғрисидаги гувоҳномага кўра низоли уй-жойга нисбатан О.Расулова меросхўр эканлиги кўрсатилган.

2013 йил 14 июнда нотариал тасдиқланган олди-сотди шартномасига кўра О.Расулова уй-жойни М.Машариповага сотган.

ФКнинг 1135-моддасига кўра, мерос қолдирувчининг болалари (шу жумладан фарзандликка олинган болалари), эри (хотини) ва ота-онаси (фарзандликка олувчилар) тенг улушларда қонун бўйича биринчи навбатдаги ворислик ҳуқуқига эга бўладилар. Мерос қолдирувчининг вафотидан кейин туғилган болалари ҳам биринчи навбатдаги ворислар жумласига кирадилар.

Мазкур қонун талабига кўра низоли уй-жойнинг Э.Бегаловга тегишли қисмига унинг турмуш ўртоғи ҳамда фарзандлари биринчи навбатдаги меросхўр ҳисобланади.

Бироқ 2012 йил 14 июнда низоли уй-жой бўйича О.Расуловнинг номига нотариал тасдиқланган гувоҳнома беришда Э.Расулов меросхўрларининг розилиги олинмаган. Шу асосга кўра, суд қонун бўйича меросга бўлган ҳуқуқ тўғрисидаги гувоҳномани ҳақиқий эмас деб топган бўла туриб, даъво талабининг олди-сотди шартномасини ҳақиқий эмас деб топишга оид қисмини рад қилиш ҳақида асоссиз хулосага келган.

6-146-18-сонли ажрим

8. Улушли мулк иштирокчисига унинг улушини асл ҳолида ажратиб бериш ўрнига бошқа мулкдорлар томонидан компенсация тўланишига иштирокчининг розилиги билан йўл қўйилади.

Мадина Сабирава жавобгар Умирбек Сабиловга нисбатан судга даъво билан мурожаат қилиб, турар-жойни умумий мулк деб топиш, улушини натура шаклида ажратишни сўраган.

Биринчи инстанция судининг 2017 йил 9 июндаги ҳал қилув қарори билан даъвогарнинг даъво талаблари қисман қаноатлантирилиб, Н. шаҳар, А.Хўқандий мавзесидаги 116-уй, 44-хонадон М.Сабирава ва У.Сабиловнинг умумий мулки деб топилган ва М.Сабиловнинг фойдасига жавобгар У.Сабиловдан умумий мулкдаги улуши ҳисобига 23.299.043 сўм ундирилган.

Олий суд фуқаролик ишлари бўйича судлов ҳайъатининг 2018 йил 17 апрелдаги ажрими билан қуйидаги асосларга кўра суд қарорларининг пул ундиришга оид қисми бекор қилиниб, шу қисми бўйича даъвони рад қилиш ҳақида янги ҳал қилув қарори чиқарилган.

Аниқланишича, тарафлар 2004 йилда қонуний никоҳдан ўтиб турмуш қуришган, икки нафар фарзандлари бор. Улар биргаликдаги турмушлари мобайнида низоли уйни У.Сабиловнинг номига сотиб олишган.

ФК 223-моддасининг олтинчи қисмига кўра улушли мулк иштирокчисига унинг улушини асл ҳолида ажратиб бериш ўрнига бошқа мулкдорлар томонидан компенсация тўланишига иштирокчининг розилиги билан йўл қўйилади.

Биринчи инстанция суди Оила кодексининг 23-моддасига асосан ушбу хонадонни умумий мулк деб топиш ҳақида асосли хулосага келган бўлса-да, даъвогар улушини пул шаклида ажратишни сўрамаган бўлса-да, унинг фойдасига улушини ундириш ҳақида ҳақида нотўғри хулосага келган.

6-884-18-сонли ажрим

9. Бир шахснинг бошқа бир шахсга тегишли уй-жойни ФКнинг 187-моддасида назарда тутилган тартибда ўн беш йил давомида ўзиники каби ҳалол, ошқора ва узлуксиз эгаллик қилиши уй-жойга нисбатан мулк ҳуқуқини олишига асос бўлади.

Самандар Базаров судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, Н. туманининг Шохжаҳон кўчасида жойлашган 60-уйга нисбатан эгаллик ҳуқуқини белгилашни сўраган.

Апелляция инстанциясининг 2018 йил 23 январдаги ажрими билан ўзгаришсиз қолдирилган биринчи инстанция судининг 2017 йил 22 декабрдаги ҳал қилув қарорига кўра, даъво талаби рад қилинган.

Олий суд фуқаролик ишлари бўйича судлов ҳайъатининг 2018 йил 2 майдаги ажрими билан суд қарорлари бекор қилиниб, даъвони қаноатлантириш, 340 кв.метр ер участкасида жойлашган, фойдаланиш майдони 69,44 кв.метр, яшаш майдони 28,02 кв.метрдан иборат иккита яшаш

хонаси, ойнали айвон, йўлак, иккита очиқ айвон, ошхона, соябон, ҳаммом ва дарвозалардан иборат Н. туманининг Шохжаҳон кўчасида жойлашган 60-уйга нисбатан Самандар Базаровнинг эгалик ҳуқуқи белгиланган.

Аниқланишича, Самандар Базаров Дилбар Темирова билан 1985 йил 6 февралда қонуний никоҳдан ўтган, уларнинг биргаликдаги турмушидан 1986 йил 26 июнда Ойбек исмли фарзанди туғилган.

Эр-хотин фарзандлари билан биргаликда Н. тумани, Шохжаҳон кўчаси, 60-уйда яшаб келишган. Мазкур уй-жойнинг 1/3 қисми Самандар Базаровнинг қайнонаси Гулнора Рахимходжаева ва 2/3 қисми эса хотини Дилбар Темировага тегишли бўлган.

1992 йил 11 майдаги суднинг ҳал қилув қарорига асосан тарафлар никоҳдан ажралишган.

Гулнора Рахимходжаева 1994 йил 24 июлда вафот этган, унинг вафотидан сўнг мерос иши очилмаган ва меросни қабул қилиш ёки ундан воз кечиш ҳақидаги ариза билан ҳеч ким мурожаат қилмаган.

1999 йил 28 сентябрда нотариал тасдиқланган аризага кўра Самандар Базаров собиқ турмуш ўртоғи Дилбар Темировага фарзанди Ойбек Базаровни Швеция давлатига олиб чиқиб кетишга розилик берган.

1999 йил 7 декабрда нотариал тасдиқланган ишончнома асосида Дилбар Темирова Самандар Базаровга Шохжаҳон кўчаси, 60-уйнинг ўзига тегишли бўлган 2/3 қисмдаги улушини истаган нарх ва шартларда сотиш ваколатини берган.

Судда, Шохжаҳон кўчаси 63-уйда Самандар Базаров яшаб келганлиги, Дилбар ва Гулнора Рахимходжаеваларнинг мазкур уй-жойда 1997 йилдан бери яшамаётганлиги аниқланган.

ФК 187-моддасининг 1 ва 5-қисмларига асосан мулкдор бўлмаган, лекин кўчмас мол-мулкка ўн беш йил давомида ёки бошқа мол-мулкка беш йил давомида ўзиники каби ҳалол, ошкора ва узлуксиз эгалик қилган шахс бу мол-мулкка мулк ҳуқуқини олади (эгалик қилиш ҳуқуқини вужудга келтирувчи муддат).

Бироқ мазкур ҳолатларни суд инобатга олмасдан, Дилбар Темирова томонидан 1999 йил 17 декабрда уч йил муддатга низоли турар жойнинг бир қисмини сотиш учун берилган ваколатнома муддати тугаганидан сўнг эгалик қилиш ҳуқуқини вужудга келтирувчи муддат бошланади, деган ваз билан даъво талабини рад қилиш ҳақида нотўғри хулосага келган.

6-926-18-сонли ажрим

10. Оилавий муносабатлар тугатилгач, суд эр ва хотин алоҳида яшаган даврда орттирган мол-мулкларни уларнинг биргаликдаги умумий мулк деб топиб бўлмайди.

Бахора Машарипова жавобгар Хайрулла Саидовга нисбатан судга даъво билан мурожаат қилиб, биргаликдаги мулки бўлган 2003 йилда ишлаб

чиқарилган, “НЕКСИЯ” русумли автомашинадан компенсация тариқасида улуш ундиришни сўраган.

Кассация инстанциясининг 2017 йил 9 ноябрдаги ажрими билан ўзгаришсиз қолдирилган биринчи инстанция судининг 2017 йил 28 июлдаги ҳал қилув қарорига кўра, даъво қаноатлантирилиб, “НЕКСИЯ” русумли автомашина жавобгар Х.Саидовга қолдирилиб, ундан даъвогар Б.Машарипова фойдасига 10.574.931 сўм ундириш белгиланган.

Олий суд фуқаролик ишлари бўйича судлов ҳайъатининг 2018 йил 3 апрелдаги ажрими билан қуйидаги асосларга кўра суд қарорлари бекор қилиниб, даъвони рад қилиш ҳақида янги ҳал қилув қарор чиқарилган.

Аниқланишича, даъвогар Б.Машарипова жавобгар Х.Саидов билан 1998 йил 3 ноябрда қонуний никоҳдан ўтиб турмуш қуришган, биргаликдаги турмушларидан 1998 йил 11 сентябрда туғилган Зилола исмли фарзандлари бор. Фуқаролик иши кўрилган вақтда тарафлар никоҳдан ажрашмаган бўлган.

Судлар даъвони қаноатлантиришда, Оила кодексининг 23-моддасига кўра эр ва хотиннинг никоҳ давомида орттирган мол-мулклари, шунингдек никоҳ қайд этилгунга қадар, бўлажак эр-хотиннинг умумий маблағлари ҳисобига олинган мол-мулклари, агар қонун ёки никоҳ шартномасида бошқача ҳол кўрсатилмаган бўлса, уларнинг биргаликдаги умумий мулки ҳисобланиши ҳақидаги нормага асосланган.

Судда Х.Саидовнинг даъвогар билан 1999 йилдан буён бирга яшамаслиги, бир нафар фарзанди таъминоти учун 2002 йилдан буён алимент тўлаб келиши, 2000 йилда Ш.Тўрахановага уйланганлиги ва у билан турмушидан 2001 ва 2002 йилларда туғилган икки нафар фарзандлари борлиги, автомашина даъвогар билан ўзаро ажрашиб кетгач 16 йилдан кейин сотиб олинганлиги тўлиқ тасдиқланган.

Шунга қарамасдан, судлар даъвони қаноатлантириш ҳақида хулосага келган.

Ваҳоланки, Оила кодексининг 27-моддасига кўра оилавий муносабатлар тугатилганда суд томонидан эр ва хотин алоҳида яшаган даврда орттирган мол-мулк улардан ҳар бирининг ўз мулки деб топилиши мумкин.

6-445-18-сонли ажрим